

OBRATLOVCI PŘÍRODNÍ PAMÁTKY FARÁŘ (OKRES CHRUDIM)

The vertebrates of the Farář national monument (Chrudim district)

František BARTA

Správa CHKO Železné hory, Zámek 1, 538 25 Nasavrky

V letech 1995 - 1997 byl prováděn inventarizační průzkum obratlovců na území přírodní památky Farář. Bylo zastiženo celkem 110 druhů obratlovců (5 druhů obojživelníků, 1 druh plaze, 86 druhů ptáků a 17 druhů savců). 21 druh patřil k druhům zvláště chráněným dle *Výhlášky MŽP č. 395/92 Sb.* V území bylo prokázáno rozmnožování 66 druhů obratlovců.

Úvod

Přírodní památka Farář, častěji zvaný Farář u Bítovan, byla vyhlášena vyhláškou Okresního národního výboru č.44 dne 21. listopadu 1990 s účinností od 1.12.1990 jako chráněný přírodní útvar. Na základě Zákona ČNR č. 114/92 Sb. O ochraně přírody a krajiny platného od 1.6.1992 se jedná o přírodní památku (dále jen PP).

Důvodem vyhlášení je především bohatý výskyt kotvice plovoucí (*Trapa natans*) v rybníce a na severním okraji přiléhající geologický významný objekt jílových a kvádrových pískovců na bázi kaolinizované žuly s proplásky zuhlenatění.

V letech 1995 až 1997 zde probíhal průzkum obratlovců.

Pro území Faráře a okolí byl zpracován geomorfologický průzkum VÍTEK (1991). V širším okolí byl zpracován průzkum významných krajinných prvků v okolí Luže LEMBERK (1994), mapování obojživelníků BARTA (1993), avifauna rybníka Hluboký u Libáně BARTA (1995). Obojživelníky se v území zabýval CACH (1997), labuť sledoval CIBULKA (in verb.), výsledky viz HORA (1992). Vybrané druhy savců v širším okolí sledoval REJL (1992).

Popis sledovaného území

Sledované území, leží ve střední části okresu Chrudim, na severním okraji Českomoravské vrchoviny a jižním okraji České tabule. Lokalita leží na pravém břehu potoka Ležák (Holetínka) jihovýchodně a východně od obce Bítovany (mapový čtverec Evropské sítě č. 6161).

Celková rozloha sledovaného území je asi 10 ha a je tvořeno vlastní PP o rozloze 8,7 ha a zbytkem, které je hlavně v ochranném pásmu PP.

Nadmožská výška sledovaného území je od 286 do 294 metrů.

Geologické podloží je velmi složité. Sledované území leží přímo na styku kyselých hornin Ohebského krystalinika a křídových usazenin. Tato pestrost však nemá na výskyt obratlovců přímý vliv.

Jedinou vodní plochou je rybník Farář o rozloze 5,7 ha. Skutečná hladina je však asi 1/3 této plochy. Tekoucí voda je při západním okraji sledované lokality a je tvořena tokem Ležáku (Holetínka). Ve vlhčích obdobích roku se na patě svahu objevují periodické prameny, které slouží za občasná napajedla.

Les je ve sledovaném území o rozloze cca 1 ha. Jedná se o dubohabrový les na svahu při východním okraji sledované plochy. Při dolní hraně lesa je větší počet olší a keřové pláště. Ostatní porosty tvoří především bříza, vrba, stremcha a zřejmě introdukovaný pámelník a javor jasanolistý.

Z nelesních biotopů je nejdůležitější rybník, který je tvořen vodní hladinou s porostem kotvice plovoucí (ve sledovaném období však její výskyt nebyl potvrzen), okřehku a v litorálním pásmu orobincem široolistým a rákosem obecným. V ploše rybníka je dále významné keřové pásmo a do konce roku 1996 v zazeměné části převládající porost chrastice.

Vodní tok Ležáku je mírně kamenitý a průtok je přímo závislý na srážkách v povodí. V období zvýšeného průtoku ztrácí kamenitý ráz. Břehový porost je vytvořen v keřovém i stromovém stupni s převládajícím jasanem a olší.

Metodika

Zoologický soupis a komentář k výskytu jednotlivých druhů je proveden na základě terénního průzkumu PP a nejbližšího okolí (viz kap. popis sledovaného území) v letech 1995 až 1997. Lokalita byla opakovaně mnohokrát v průběhu sledování navštívena.

Metody sledování použité pro jednotlivé skupiny živočichů jsou běžnými metodami užívanými při terénních průzkumech. Ke sledování bylo použito následujících metod:

Ryby (*Pisces*) nebyly sledovány.

Obojživelníci (*Amphibia*) a plazi (*Reptilia*) - druhy byly zjišťovány vizuální a akustickou metodou.

Ptáci (*Aves*) - ke zjišťování jednotlivých druhů bylo použito vizuální metody s využitím dalekohledu 12x50, akustické metody a opakovaně odchyty do sítí.

Savci (*Mammalia*) - u velkých druhů bylo použito vizuální metody. U ostatních druhů pocházejí údaje z odchyty, pozorování a nálezu uhynulých jedinců. Použitými metodami nebyl zjištěn jediný zástupce letounů. Drobní zemní savci byly chytáni líniovou metodou v termínu 8. až 11.10.1997. na každém bodě byly položeny dvě pasti s vnaidlem špek a petržel. Celkem bylo položeno 40 pastí ve třech liniích.

U zvláště chráněných druhů dle Vyhlášky MŽP ČR č. 395/92 Sb. je uveden § a písmeno udávající stupeň ochrany (K - kriticky, S - silně ohrožený, O - ohrožený).

Výsledky

Obojživelníci (*Amphibia*)

Kuňka obecná (*Bombina bombina*) patří k pravidelně se vyskytujícím a rozmnožujícím se druhům. Její početnost však značně vlivem vysychání vodní plochy a manipulací s hladinou v roce 1997 značně poklesla. § O

Skokan hnědý (*Rana temporaria*) je druhem s pravidelným, ale méně početným výskytem. pro zvýšení početnosti byly zbudovány tůňky (Cach), které však vlivem vysoké hladiny vody v roce 1997 neměly na zvýšení početnosti a možnost rozmnožování žádný vliv.

Skokan zelený (*Rana kl. esculenta*) patří k hojně se vyskytujícím druhům. Na jeho početnost se vliv změn výše hladiny viditelně neprojevila. § S

Ropucha obecná (*Bufo bufo*) patří k málo početně zastoupenému druhu. I proto druh by měly sloužit zbudované tůňky. § O

Rosnička zelená (*Hyla arborea*) se zde vyskytuje v několika desítkách kusů.

V budoucnu bude zřejmě tento druh vlivem vytěsnění keřů z blízkosti hladiny (uvažované odbahnění) značně početně klesat. § S

Plazi (Reptilia)

Užovka obojková (*Natrix natrix*) byla jediným zástupcem plazů zjištěným ve sledovaném území. § O

Želva bahenní (*Emys orbicularis*) nebyla v území zjištěna, ač z minulosti existuje několik nedoložených pozorování (viz SKLENÁŘ et ROČEK 1979). V roce 1995 a 1996 byla hladina vody rybníka na nízké úrovni, a tak by s největší pravděpodobností byly pozorovány minimálně pobytové stopy. § K

Ptáci (Aves)

Ptáci tvoří dominantní složku obratlovců. Vzhledem k pestrým geomorfologickým, hydrickým a vegetačním poměrům je i výčet ptačích druhů relativně vysoký.

Potápka malá (*Podiceps ruficollis*) pravidelně hnízdí v jednu až dvou párech. V roce 1997 vyvedena 3 mlád'ata. Jedná se o druh, kterému nebylo při opakované manipulaci s hladinou (vzdutí - pokles), nebyla zničena násada. § O

Volavka popelavá (*Ardea cinerea*) - v předchozích letech se jednalo o výjimečné zálety. Po úpravách a opětovném napuštění zde v mimohnízdní době byly pozorovány i 3 lovíci exempláře. Snadnost lovu potravy byla dána zaplavením mělké, původně travnaté části rybníka.

Kachna divoká (*Anas platyrhynchos*) patří k pravidelně se vyskytujícím a hnízdním druhům. Tento druh byl letos značně postižen (stejně jako další druhy hnízdící na zemi v blízkosti vodní hladiny) manipulací s vodní hladinou. V období lovu se zde vyskytuje i přes 100 kusů, avšak část z nich jsou v zajetí odchované a vypuštěné exempláře.

Kopřivka obecná (*Anas strepera*) byla zastížena pouze v předjaří roku 1996. Zřejmě se jednalo o tahovou zastávku. § O

Čírka obecná (*Anas crecca*) patří k druhům, které se zde pravidelně objevují za jarní tahové zastávky. § O

Polák chocholačka (*Aythya fuligula*) pravidelně se objevuje v hejnech za jarního tahu, avšak hnízdily zde v 1 až 2 párech. V roce 1997 však mlád'ata pozorována nebyla

Polák velký (*Aythya ferina*) obdobně jako druh předešlý.

Labuť velká (*Cygnus olor*) každoročně hnízdí, avšak vyvedená mlád'ata odváděla na nedalekou vodní plochu v Zaječicích. Teprve v letošním roce zůstala celá rodina se 7 mlád'aty po celé hnízdní období v lokalitě, ale od září byla mlád'ata hubena neznámou osobou. 8.10.1997 pozorována pouze 2 živá mlád'ata.

Krahujec obecný (*Accipiter nisus*) patří k druhům s celoročním nehnízdícím výskytem. § S

Káně lesní (*Buteo buteo*) je druh s celoročním výskytem a pravidelným hnízdním v počtu 1 páru.

Poštołka obecná (*Falco tinnunculus*) ve sledovaném území nehnízdí, ale pravidelně zaletuje za potravou.

Moták pochop (*Circus aeruginosus*) pravidelně hnízdí v počtu jednoho páru. § O

Bažant obecný (*Phasianus colchicus*) je druh s pravidelným hnízdním výskytem.

Chřástal vodní (*Rallus aquaticus*) patří k pravidelně hnízdícím druhům v počtu 1 páru. V roce 1997 zřejmě vlivem manipulací s hladinou nebyla zjištěna mlád'ata. § S

Slípka zelenonohá (*Gallinula chloropus*) opětovně byla zaznamenána v roce 1996 a roku 1997 již hnízdila v počtu 1 páru.

Lyska černá (*Fulica atra*) hnízdí pravidelně v počtu 3 až 5 párů. Jedná se o jeden z mála druhů, který nebyl manipulací hladiny negativně ovlivněn, ale v místech se zaplavenou a vyhnívající loukou, resp. rákosem nacházel vhodné životní podmínky.

Racek chechtavý (*Larus ridibundus*) patří k druhům, které se v území vyskytují pouze při potulce a to především v jarním období.

Hrdlička divoká (*Streptopelia turtur*) pravidelně hnízdí v počtu 1 až 2 párů.

Hrdlička zahradní (*Streptopelia decaocto*) v území hnízdí při jeho okraji, v blízkosti obce Bítovany, a to v počtu 1 až 2 párů.

Holub hřivňáč (*Columba palumbus*) patří k hnízdním druhům v počtu 2 párů.

Kukačka obecná (*Cuculus canorus*) pravidelně se vyskytující druh v počtu 1 - 2 samců.

Puštík obecný (*Strix aluco*) je jedním ze dvou zjištěných druhů sov. Ve sledovaném území však zřejmě nehnízdí.

Kalous ušatý (*Asio otus*) byl opakovaně zjištěn. Zřejmě však ve sledovaném území nehnízdí.

Rorýs obecný (*Apus apus*) ve sledovaném území se vyskytuje pouze na přeletech.

§ O

Ledňáček říční (*Alcedo atthis*) v území nehnízdí, ale pravidelně loví a migruje v povodí potoka Ležák a vyjimečně i na rybníce Farář. § S

Žluna zelená (*Picus viridis*) v území se vyskytuje nepravidelně v jarním a podzimním období.

Strakapoud velký (*Dendrocopos major*) je nejpočetnějším zástupcem šplhavců. Hnízdí v počtu 1 až 2 párů.

Strakapoud prostřední (*Dendrocopos medius*) zjištěn pouze jedenkrát v roce 1996.

§ O

Strakapoud malý (*Dendrocopos minor*) ve sledovaném území zjištěn opakovaně a zřejmě hnízdí v těsné blízkosti v počtu 1 páru.

Skřivan polní (*Alauda arvensis*) pravidelně hnízdí v blízkosti sledovaného území.

Vlaštovka obecná (*Hirundo rustica*) v území nehnízdí, ale pravidelně zaletuje za potravou a v minulosti zde bylo i nocoviště tohoto druhu. § O

Jiříčka obecná (*Delichon urbica*) také v území nehnízdí, ale zaletuje za potravou.

Lejsek černohlavý (*Ficedula hypoleuca*) - druh sporadicky hnízdící v počtu 1 páru.

Drozd zpěvný (*Turdus philomelos*) hnízdí v území v počtu 1 až 2 párů.

Kos černý (*Turdus merula*) se v území vyskytuje celoročně a hnízdí v počtu 4 až 5 párů.

Drozd kvičala (*Turdus pilaris*) hnízdí v okrajových částech sledovaného území (vzrostlé stromy v lese a při břehu potoka) v počtu 2 až 3 párů.

Drozd cvrčala (*Turdus iliacus*) patří k druhům, jehož výskyt byl zaznamenán až při jarním tahu v roce 1997. Zřejmě však územím protahuje pravidelně. § S

Červenka obecná (*Erithacus rubecula*) - hojně hnízdící druh v počtu 4 až 5 párů.

Rehek zahradní (*Phoenicurus phoenicurus*) ve sledovaném území byl zjištěn pouze 1x, ale zřejmě hnízdí nedaleko sledované plochy.

Rehek domácí (*Phoenicurus ochruros*) ve sledovaném území hnízdí v počtu 1 páru (budova mlýna), ale pravidelně zaletuje za potravou i několik kusů.

Pěnice černohlavá (*Sylvia atricapilla*) pravidelně hnízdí ve všech vhodných místech v počtu 5 až 6 párů.

Pěnice hnědokřídla (*Sylvia communis*) v hnízdním období je pravidelně zjištěn 1 pár.

Pěnice pokřovní (*Sylvia curruca*) vyskytuje se především na východní straně sledovaného území v počtu 2 párů .

Pěnice slavíková (*Sylvia borin*) zde hnízdí ve 3 až 4 párech. Je však hojná za pohnízdnic potulek a při tahu.

Sedmihlásek hajní (*Hippolais icterina*) v území pravidelně hnízdí 1 pár.

Budníček menší (*Phylloscopus collybita*) - patří k dominantním hnízdním druhům ve sledovaném území v počtu 6 až 8 párů.

Budníček větší (*Phylloscopus trochillus*) jen vzácný hnízdí v počtu 1 až 2 páry.

Králíček obecný (*Regulus regulus*) pravidelně se vyskytující druh v mimohnízdním období při potulkách s ostatními zimujícími druhy.

Králíček ohnivý (*Regulus ingicapillus*) je pravidelně pozorován při jarním a podzimním tahu.

Střízlík obecný (*Troglodytes troglodytes*) s celoročním výskytem v celém sledovaném území. Hnízdí v počtu 1 až 2 párů .

Skorec vodní (*Cinclus cinclus*) se vyskytuje pouze za tahu při toku potoka Ležák. Hnízdí však výše po toku u Žumberka.

Pěvuška modrá (*Prunella modularis*) - patří k pravidelným i když méně hojným druhům s hnízdním výskytem v počtu 2 až 3 párů.

Cvrčilka slavíková (*Locustella luscinioides*) byla odchycena při jarním tahu. Zřejmě nehnízdí. § O

Cvrčilka zelená (*Locustella naevia*) zřejmě hnízdila v roce 1997. Zjištěn 15.6.1996 zpívající samec.

Rákosník proužkovaný (*Acrocephalus schoenobaenus*) patří k dříve hojněji hnízdnímu druhu. Po opětovném napuštění zde hnízdil pouze 1 pár. K vyrovnání stavu dojde zřejmě po nárustu rákosin v nově zaplavené části rybníka.

Rákosník obecný (*Acrocephalus scirpaceus*) pravidelně hnízdí v počtu 8 párů, v roce 1997 však ve 4 až 5 párech.

Rákosník zpěvný (*Acrocephalus palustris*) nehojně hnízdí v počtu 2 až 3 párů.

Konipas bílý (*Motacilla alba*) se vyskytuje při okrajích sledovaného území a hnízdí přímo v obci.

Konipas horský (*Motacilla cinerea*) pravidelně migruje podél toku potoka Ležák. V území nehnízdí.

Ťuhák obecný (*Lanius collurio*) hnízdí ve východní části sledované plochy v počtu 1 páru. § O

Šoupálek dlouhoprstý (*Certhia brachydactyla*) vyskytuje se po celý rok a hnízdí v počtu 1 páru .

Brhlík lesní (*Sitta europaea*) patří k druhům s celoročním hnízdním výskytem v počtu 2 až 3 párů.

Moudivláček lužní (*Remiz pendulinus*) patří k druhům, který sporadicky v území zahnízdí (1996) v počtu 1 páru. § O

Sýkora koňadra (*Parus major*) se vyskytuje celoročně v celém sledovaném území. Patří mezi dominantní druh i v době hnízdění, ač přímo ve sledovaném území hnízdí 2 až 3 páry.

Sýkora modřinka (*Parus caeruleus*) je méně početným druhem, než sýkora koňadra, s celoročním, hnízdním výskytem v celém sledovaném území.

Sýkora úhelníček (*Parus ater*) se vyskytuje pouze při zimních potulkách ve společnosti ostatních zimujících druhů.

Sýkora lužní (*Parus montanus*) patří k hnízdním druhům v počtu 2 až 3 párů a celoročním výskytům.

Mlynařík dlouhoocasý (*Aegithalos caudatus*) se vyskytuje po celý rok. Hnízdí v počtu 1 až 2 páry.

Strnad obecný (*Emberiza citrinella*) patří k celoročně vyskytujícím se druhům. Hnízdí při okrajích sledované plochy v počtu 3 až 4 párů.

Strnad rákosní (*Emberiza schoeniclus*) pravidelně hnízdí, avšak po opětovném napuštění rybníka v roce 1997 stav poklesl asi o 1/2 oproti minulým letům.

Pěnkava obecná (*Fringilla coelebs*) patří mezi dominantní druhy s celoročním výskytům a hnízdním v počtu 5 až 6 párů.

Pěnkava jíkavec (*Fringilla montifringilla*) patří k pravidelně se vyskytujícím zimujícím druhům.

Blask tlustozubý (*Coccothraustes coccothraustes*) se vyskytuje po celý rok a pravidelně hnízdí v počtu 2 až 3 párů.

Zvonek zelený (*Carduelis chloris*) vyskytuje se celoročně a hnízdí v počtu 3 až 4 párů. V zimním období se do sledovaného území stahuje až několik desítek jedinců, stejně jako i jiné druhy, zde nachází potravu u zásypů pro zvěř.

Stehlík obecný (*Carduelis carduelis*) vyskytuje se po většinu roku, avšak hnízdí v počtu 1 až 2 párů.

Čížek lesní (*Carduelis spinus*) v území nehnízdí, ale pravidelně zaletuje sbírat potravu v mnohაკusových hejnech.

Zvonohlík zahradní (*Serinus canaria*) - byl zjištěn při okrajích sledovaného území v blízkosti sídel, v území však zřejmě nehnízdí.

Hýl obecný (*Pyrrhula pyrrhula*) se vyskytuje pouze v mimohnízdním období při sběru potravy.

Špaček obecný (*Sturnus vulgaris*) hnízdí v počtu 1 až 2 párů.

Vrabc domácí (*Passer domesticus*) v území nehnízdí, ale zaletuje za potravou.

Vrabc polní (*Passer montanus*) ve sledovaném území hnízdí v počtu asi 3 párů. Vyskytuje se však celoročně.

Žluva hajní (*Oriolus oriolus*) v území hnízdí 1 až 2 páry. § S

Havran polní (*Corvus frugilegus*) se vyskytuje pouze jako přeletující.

Vrána obecná šedá (*Corvus corone cornix*) v území hnízdí 1 pár. V zimním období je možno pozorovat i menší hejna do 10 kusů v blízkosti sledované plochy.

Straka obecná (*Pica pica*) ve sledovaném území nehnízdí, ale zaletuje z blízkého okolí.

Sojka obecná (*Garrulus glandarius*) ve sledovaném území nehnízdí, ale pravidelně se celoročně vyskytuje jako zaletující za potravou.

Savci (*Mammalia*)

Ježek západní (*Erinaceus europaeus*) žije v suché části sledovaného území.

Krtek obecný (*Talpa europaea*) žije v nelesních, suchých částech sledovaného území. Patrný jsou nejen pobytové stopy, ale 8.10.1997 byl nalezen i mrtvý jedinec.

Rejsek obecný (*Sorex araneus*) - žije v suchých až mírně vlhkých částech území.

Rejsek malý (*Sorex minutus*) - stejně jako druh předešlý.

Rejsec černý (*Neomys anomalus*) - žije při okraji vodní hladiny. Po jejím vyšším vzdutí se vyskytuje i v okrajích louky na jižní straně PP.

Veverka obecná (*Sciurus vulgaris*) v území žijí obě barevné formy. § O

Norník rudý (*Clethrionomys glareolus*) žije ve vhodných biotopech celého sledovaného území.

Hrabošek podzemní (*Pithimys subterraneus*) byl zjištěn na jednom místě v PP.

Hrabošek polní (*Microtus arvalis*) byl zjištěn v jižní části sledované plochy, kde jsou i četné pobytové stopy.

Myšice křovinná (*Apodemus sylvaticus*) je jediným zjištěným zástupcem svého rodu ve sledované ploše.

Myška drobná (*Micromys minutus*) žije v okrajových částech rybníka Farář.

Ondatra pižmová (*Ondatra zibethicus*) v minulosti převládaly v území viditelné stavby, tzv. „hrady“. V současnosti druh buduje pouze nory v březích.

Kuna skalní (*Martes foina*) byla zjištěna jen na podkladě pobytových stop.

Jezevec lesní (*Meles meles*) se ve sledovaném území pravidelně nevyskytuje, ale zřejmě se zatoulá při lovu od nedalekých domovských nor.

Liška obecná (*Vulpes vulpes*) patří opět k druhům s pravidelným výskytem v době potravních potulek.

Zajíc polní (*Lepus europaeus*) je opět druhem s celoročním výskytem.

Srnc obecný (*Capreolus capreolus*) patří k druhům s pravidelným výskytem.

Tab. 1: Výsledky odchytu drobných zemních savců.

Tab. 1: Results of small terrestrial mammals snap-trapping.

Druh	Datum									Celkem
	9.10.			10.10.			11.10.			
	Číslo linie									
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	
<i>Microtus arvalis</i>	-	-	-	1	-	-	1	-	-	2
<i>Pithimys subterraneus</i>	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
<i>Apodemus sylvaticus</i>	-	-	1	-	1	-	-	1	-	3
<i>Micromys minutus</i>	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
<i>Clethrionomys glareolus</i>	1	1	-	1	2	-	-	1	1	7
<i>Neomys anomalus</i>	1	-	-	1	-	-	-	-	-	2
<i>Sorex minutus</i>	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
<i>Sorex araneus</i>	1	-	-	-	-	-	-	-	1	2
Celkem	3	1	2	3	3	1	1	3	2	19

Tab. 2: Přehled počtu zjištěných druhů obratlovců (K, S, O - kriticky, silně a ohrožené druhy, CP - celkový počet zjištěných druhů, VL - počet druhů bezprostředně vázaných na lokalitu).

Tab. 2: The view of occurrences vertebrates species number (K, S, O - critical, strong and endanger species, CP - the total number of occurrences species, VL - the total number of species limited with locality).

T ř í d a	K	S	O	CP	VL
<i>Amphibia</i>	-	2	2	5	5
<i>Reptilia</i>	-	-	1	1	1
<i>Aves</i>	-	5	10	86	48
<i>Mammalia</i>	-	-	1	17	12
C e l k e m	-	7	14	110	66

Diskuse

Vzhledem k tomu, že neexistuje přímý srovnávací materiál z minulosti, je srovnání s okolními obdobnými biotopy pouze rámcové.

LEMBERK (1994) sledoval VKP v okolí Luže, ale zde se jednalo o suché luční enklávy. BARTA (1995) sledoval nedaleko ležící rybník Hluboký východně od Libáně. Získané výsledky jsou do určité míry srovnatelné.

Vysoká druhová pestrost a denzita druhů v PP Farář je zřejmě dána polohou území mezi intenzivně zemědělsky využívanou krajinou a při toku potoka Ležák. Tento tok, který splňuje parametry lokálního koridoru zároveň spojuje lesnatou část regionu s částmi bezlesí, vrchovinu s nížinou. Dochází zde tak k prolínání druhů nížinných a stepních až keřových s druhy lesními a podhorskými.

Zároveň však je zřejmé, že lokalita je i vhodným biotopem pro rozmnožování mnoha druhů. Z celkového počtu 110 zjištěných druhů je přímou rozmnožovací vazbou vázáno na PP 66 druhů , které by v případě radikální změny - odbahnění celé plochy rybníka většinou vymizely.

Ochranařská opatření

Ochranařská opatření vyplývající z výskytu jednotlivých druhů lze shrnout následujícím způsobem:

1. Vliv přímé lidské činnosti: Projevuje se pouze minimálně, a to jednak malým množstvím vyvezených odpadků (již dřívějšího data), jednak přímým vstupem do lokality, který je však spíše výjimečný.

2. Vliv hospodaření: Negativním prvkem je především značně patrným v roce 1997, provozování hospodářské činnosti v rybníce Farář. Po odbahnění a napuštění v dubnu 1997 docházelo ke stálému stoupání až do poloviny května. Tím byly jednak vyřazeny z funkce zbudovaná jezírka pro obojživelníky , jednak byly vyplaveny hnízda ptáků hnízdících na zemi při vodní hladině, nebo v rákosových stoličkách (blíže viz kap. výsledky). Stejně tak byly vyplaveny nory drobných savců a nepotvrzené i hrabavých ptáků. Zvýšením hladiny došlo i k postupnému odumření rákosových porostů a vyhnití suchých porostů. Tím byly značně sníženy možnosti hnízdění. Zároveň došlo i k úhynu několika vzrostlých stromů a množství keřů. Při celkové plánované realizaci odbahnění dojde k „vyrobení“ monolitické hladiny bez doprovodných porostů a rybník bude

vystaven postupné sukcesi. Tento sukcesní pochod se do dnešního stádia bude dostávat několik desítek let, a možná, v závislosti na technickém provedení a manipulaci s hladinou a obsádkou ryb, se do něho vůbec nemusí dostat. Rybník by tak ztratil i svůj význam jako lokální biocentrum v územním systému ekologické stability.

Doporučená opatření:

1. V části *V sýslích* provést v místech geologických a geomorfologických jevů probírku keřů, tak aby byl patrný význam lokality, jak uvádí VODIČKA (1997) - *Železné hory očima geologa*. Tento zásah je však nejméně podstatný pro ochranu obratlovců.

2. Informovat veřejnost o významu lokality. Opravit sloupové značení, případně provést pružkové značení a doplnit informačním textem vycházejícím z nových poznatků. V předchozích letech bylo území opakovaně využito pro ukázky v rámci Dne Země, což lze doporučit i do budoucna.

3. Dále nepokračovat v realizaci projektu odbahnění rybníka Farář (Agroprojekt) v nejbližších 4 až 6 letech, dokud nebude vyhodnocen dopad úprav v předjaří 1997, kdy byla provedena I. a částečně II. etapa odbahnění a rybník napuštěn cca o 1 až 1,5 metrů výše než byla nejvyšší hladina v letech předešlých. Současná rozloha hladiny je dostačující, avšak bylo by nutné provést zahloubení v jižní a jihovýchodní části, kde je díky přepuštění vodní hladina. Tento materiál spolu s materiálem na deponiích nahnout k západní hrázi k Ležáku a tím utěsnit současné průsaky. Zároveň s tím odstranit suché a polosuché stromy a keře a snížit hladinu o cca 0,5 m. Při odhrnování vytvořit pobřežní litorální pásmo o sklonu cca 10 až 20 stupňů. V žádném případě však nelikvidovat pás keřů a stromů rostoucí v místech 3 etapy.

V případě negativního dopadu, resp. pomalého obnovování současně vyhrnuté a doporučeně úpravené plochy, v dalším odbahnění nepokračovat.

4. Nemanipulovat s hladinou od 15. března směrem vzhůru, ale držet rovnovážný stav, výjma živelných katastrof.

5. V žádném případě v nejbližších letech nevysazovat býložravé ryby, a to nejen s ohledem na výskyt kotvice plovoucí, ale i z důvodu nárůstu okrajových lemů rákosu a orobince.

Závěr

V rámci inventarizačního průzkumu PP Farář a nejbližším okolí v letech 1995 až 1997 bylo zjištěno 110 druhů obratlovců (5 druhů obojživelníků, 1 druh plaze, 86 druhů ptáků, 17 druhů savců). Z tohoto počtu patří 20 druhů ke zvláště chráněným ve smyslu Zákona ČNR 114/92 Sb. a Vyhlášky MŽP ČR č. 395/92 Sb. Ve sledovaném území se pravidelně rozmnožuje 66 druhů.

V rámci okresu Chrudim se jedná o velmi hodnotnou lokalitu a její plná ochrana, včetně realizace ochranných opatření, se jeví jako nejvýše nutná.

V rámci územních systémů ekologické stability by mělo sledované území být zařazeno minimálně do kategorie lokální biocentrum a tok Ležáku do biokoridoru.

Použitá literatura

- BÁRTA F., 1993: Obojživelníci okresu Chrudim a CHKO Železné hory v roce 1992. Práce a studie - nová řada, 1: 49-58.
BÁRTA F., 1995: Výsledky odchytu ptáků na rybníce Hluboký v okrese Chrudim v letech 1990 až 1994. Panurus, 6: 83-90.

- BÁRTA F.,1997: Inventarizační průzkum zoologický. Přírodní památka Farář. Nepubl. Dep. Ok.Ú RŽP Chrudim.
- HORA J.,1992: Základní informace o populaci labutě velké (*Cygnus olor* /Gm./) ve Východočeském kraji. Panurus, 3: 89-106.
- LEMBERK V.,1994 Výsledky zoologického průzkumu, zaměřeného na zjištění výskytu obojživelníků, plazů a ptáků v okolí Luže. (o. Chrudim). Nepubl. Dep. Ok.Ú RŽP Chrudim.
- REJL J.,1992: Rozšíření rejsce vodního (*Neomys fodiens* Penn.) a rejsce černého (*Neomys anomalus* Cabr.) v regionu východních Čech. Metody a výsledky studia drobných savců. Správa CHKO Železné hory a Okresní úřad ref. ŽP Chrudim.
- RYBÁŘ P.,1989: Přírodou od Krkonoš po Vysočinu. Kruh, Hradec Králové.
- SKLENÁŘ J., ROČEK Z., 1979: Zoogeografie obojživelníků a plazů východních Čech. KMVČ, Hradec Králové.
- VÍTEK J.,1991: Zpráva o inventarizačním ochranném průzkumu *V syslích* (a rybník Farář) u Bitovan. Geologicko - geomorfologická inventarizace. Nepubl. Dep. AOPK středisko Pardubice.

Došlo: 12.10.1997